

Голові
разової спеціалізованої вченої ради,
доктору політичних наук, професору
кафедри міжнародних відносин
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара
Висоцькому Олександру Юрійовичу

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію
КОПТЄВА ОЛЕКСАНДРА СЕРГІЙОВИЧА
«Технології міжнародних відносин України»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії ЗА
спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії, галузі знань 29 Міжнародні відносини**

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження Коптєва О. С. є вельми важливою в контексті сучасних глобальних змін та викликів. Декілька ключових аспектів підкреслюють актуальність цієї теми, а саме: Україна розташована на перехресті Європи та Азії, і її міжнародні відносини безпосередньо впливають на геополітичну ситуацію у регіоні. Аналіз та розуміння геополітичних тенденцій дозволяє країні ефективніше спрямовувати свою зовнішню політику. Україна продовжує рухатися в напрямку євроатлантичних інтеграцій, зокрема, до НАТО та Європейського Союзу. Дослідження технологій міжнародних відносин допомагає країні адаптуватися до стандартів та вимог, які визначаються цими організаціями. У світі зростає роль кібербезпеки та інформаційної війни в міжнародних відносинах. Україна, яка стала об'єктом кібератак та інформаційного впливу, повинна розвивати технологічні засоби для захисту своїх інтересів та інформаційної безпеки. Актуальність дослідження виходить за межі політики

та безпеки. Вивчення технологій міжнародних відносин також важливе для розуміння та вирішення гуманітарних питань, сприяє розвитку міжнародної допомоги та співпраці. Само цим і зумовлена актуальність досліджуваного явища: дослідження технологій міжнародних відносин України важливе для ефективного взаємодії у глобальному співтоваристві, забезпечення національної безпеки та здійснення реформ для досягнення європейських стандартів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Серед сукупності досліджень, присвячених аналізу основних аспектів сучасних міжнародних відносин України в контексті їх технологічного виміру, дослідження Коптева О. С. спонукає до переосмислення базових підходів, спрямованих на теоретико-методологічні принципи технологій міжнародних відносин, Дисертант влучно зазначає, що українська наука має потребу в концептуалізації термінологічного апарату та теоретико-концептуального аспекту дослідження технологій міжнародних відносин, зокрема України. Це, в свою чергу, дозволяє закріпити на доктринальному рівні систему взаємозв'язку між окремими структурними елементами соціально-психологічні аспектів впливу технологій міжнародних відносин, суб'єктів технологій міжнародних відносин в Україні, внутрішньої та зовнішньої об'єктивності технологій міжнародних відносин у контексті різноманітності завдань.

Основна мета досліджена визначена автором як дослідження найважливіших аспектів сучасних міжнародних відносин України в технологічному вимірі. Поставлені Коптевим О. С. завдання працюють на виявлення концептуальних засад дослідження технологій міжнародних відносин; охарактеризують інтенціональність технологій міжнародних відносин України; розкривають особливості технологій міжнародних відносин України.

Зміст дисертаційного дослідження та опубліковані наукові праці дають підстави стверджувати, що мета та завдання дослідження вирішені в повному

обсязі та корелюються із науковими результатами і висновками. Об'єктом дослідження стали міжнародні відносини України. Предметом дослідження визначено особливості технологій сучасних міжнародних відносин України.

Головний здобуток Коптева О. С. – здійснення комплексного політологічного дослідження, цілісного аналізу синергії впливу легітимаційних та іміджевих технологій сучасних міжнародних відносин України, що залежить від ступеня персоніфікованої конгруентності іміджу та образу головних акторів зовнішньої політики України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому що вперше здійснено комплексний аналіз понятійно-категоріального комплексу технологій міжнародних відносин України з акцентуацією на взаємодію у кризовому стані, за якого міжнародний простір для України поляризований в координатах друг – ворог; проаналізовано сутність наукових підходів до технологій міжнародних відносин, експлануючих біхевіоральну спрямованість країн, показано синергетичну сутність варіативної динаміки технологій міжнародних відносин в умовах реалізму і ліберального інтернаціоналізму; сформульовано системно-структурний підхід до аналізу технологій міжнародних відносин України, що ґрунтується на структурному алгоритмі взаємодії суб'єктів та об'єктів в часовому вимірі, цей структурний алгоритм взаємодії полягає в поєднанні у систему суб'єктів, об'єктів міжнародних відносин і, в залежності від конгруентності їх ментального простору констеляції системи технологій взаємної біхевіоральності.

Логічність обраного автором підходу артикулюється подальшими дослідженнями і проявляється у достатньо аргументованих висновках щодо соціально-психологічних особливостей технологій впливу на міжнародні відносини, автор зазначає, що у позитивному прояві вони здатні формувати спільний ментальний простір у певному регіоні, зокрема на теренах Європейського Союзу і України. У роботі також уточнено штучні негативні інтенції призводять до створення так званої соціально-психологічної інфраструктури конфлікту, вона потрібна для того, щоб адаптуватися до

затяжного, виснажливого конфлікту, до неї слід зарахувати колективну пам'ять, етос конфлікту та колективні емоційні орієнтації; специфіку суб'єктів технологій міжнародних відносин України, а також їх діяльність, спрямовану на покращення іміджу держави, навіть в умовах війни в Україні з'являється чимало інноваційних проектів, а лідери думок в Україні мотивують зовнішнє середовище до співпраці; схему впливу технологій міжнародних відносин на індивідів і груп зовнішнього середовища, вона полягає в активації соціальних об'єктів, що змінюють політичну спрямованість внутрішнього середовища як результат суб'єкт-об'єктних інтеракцій.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що сформульовані у дисертаційній роботі висновки та теоретичні положення можуть сприяти подальшому вивченню теорії міжнародних відносин, зокрема в сфері реалізації мети зовнішньої політики України. Проведене дослідження технологій міжнародних відносин України дає можливість чіткіше визначити особливість та дієвість провідних технологій міжнародних відносин, які активно використовуються Україною. Результати дослідження можуть знайти своє застосування у практичній діяльності МЗС України, державних установ та відомств, пов'язаних із формуванням та втіленням в життя зовнішньої політики України. На основі матеріалів дисертації може бути оновлені навчальні курси з дисциплін: «Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах», «Теорія міжнародних відносин», «Сучасні міжнародні відносини», «Зовнішня політика України», «Міжнародні політичні комунікації», «Політологія міжнародних відносин», «Теорія прийняття політичних рішень» і «Система міжнародної безпеки» для таких спеціальностей «Політологія», «Міжнародні відносини», «Державне управління», «Публічне управління» та іншими, що пов'язані з дослідженнями технологій міжнародних відносин.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація складається з анотації, вступу, 3 розділів, поділених на 9 підрозділів, а також

висновків, списку використаних джерел (180 найменувань). Загальний обсяг дисертації становить 172 сторінки, з них основний зміст роботи викладено на 148 сторінках. Оформлення дисертації відповідає вимогам до такого виду робіт. Аналіз тексту дисертаційної роботи свідчить про дотримання автором вимог академічної доброчесності. У роботі подано посилання на відповідні джерела при використанні ідей, розробок, тверджень і відомостей, а також надано достовірну інформацію про результати наукової роботи, використані методи дослідження і джерела інформації. Представлений рукопис дисертації у повній мірі відображають зміст роботи, відповідають спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії.

Повнота викладення наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях. Обґрунтованість наукових положень, висновків, сформульованих у дисертації, підтверджується публікацією основних результатів у фахових вітчизняних та іноземних виданнях, їх апробації на міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях. Якість, обсяг та кількість публікацій здобувача відповідає вимогам, встановленим для здобуття ступеня доктора філософії. Основний зміст та результати проведеного дослідження викладено автором у 5 одноосібних публікаціях, з яких 3 статті – у наукових фахових виданнях України з міжнародних відносин та політичних наук, 2 у тезах на міжнародній науковій та науково-практичній конференціях.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи. У цілому позитивно оцінюючи науковий рівень дисертаційної роботи Коптева О. С., слід зазначити деякі дискусійні положення та зауваження:

1. Дисертанту варто було б у вступі визначити хронологічні рамки дослідження та обґрунтувати їх межі.

2. У Розділі 1.1. та 1.2. співвідношення обсягу для дослідження категорій є нерівномірним: міжнародні відносини с.21-29, с.33-47, публічна дипломатія с.29-30, кібербезпека с.31, технології МВ с.47-53. На мою думку,

мало уваги автор приділив теоретичному розгляду безпосередньо технологій міжнародних відносин.

3. У Розділі 1.1. на с.23 та Розділі 3.1. на с. 100, згадуючи використання «м'якої сили», на мою думку, слід було більш детально розглянути важливий методологічний підхід, запропонований американським ученим Дж. Наєм, «гнучкої («м'якої») влади» (англ. – *soft power*), під якою він розуміє інформацію як «владу та силу». Усі знайомі з концепцією *жорсткої влади* – військової та економічної потуги національної держави, яку використовують, щоб отримати те, що вона хоче від інших політичних органів. Жорстка влада, як правило, спирається на спонукання – «пряник» або загрози – «батога», що робить її переконливою за своєю природою. Проте країни можуть іноді отримувати результати без відчутних загроз. Цей непрямий метод іноді називають «другим обличчям влади» або м'якою силою. Поняття «м'яка сила» (або привабливість) трактують як здатність впливати на вибір завдяки таким нематеріальним активам, як привабливість, висока культура, політичні цілі, інститути й політичні принципи, які базуються на законі й мають високий моральний авторитет. Тоді як під поняттям «тверда сила» (англ. – *hard power*) найчастіше розуміють військову та економічну міць.

4. На с. 68-69 автор визначає інформаційну війну як одну з технологій варто також було би аналізувати такі поняття як асиметрична війна, війна-хаос, проксі-війна, інформаційно-психологічна війна, медіа-війна, війна бунтівна – «заколотвійна», «мятежвійна», кібервійна.

5. Доречно приділити увагу написанню іншомовних прізвищ та назв, наприклад: с.36 Ф. Хоффман – нове писання Ф.Гофман, с.42 Ернст Б. Хааз - Ернст Б. Гааз й ін.

Загальний висновок. Зважаючи на складність і багатоаспектність предмета дослідження, відзначимо, що наведенні зауваження і міркування жодною мірою не впливають на високу оцінку дисертації Коптева О. С., не знижують її наукової і практичної цінності. Висловлені побажання є

дискусійними та спрямовані на активізацію подальшого наукового пошуку автора.

Таким чином, дисертаційна робота Коптева Олександра Сергійовича відповідає усім існуючим вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022 № 502 від 19.05.2023), а автор наукової розвідки «Технології міжнародних відносин України», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії.

Доктор політичних наук, професор,
професор кафедри міжнародних комунікацій
та політичного аналізу,
декан факультету міжнародних відносин
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

